

108
801.81.161.2
Л 64

Література

Фольклор

Проблеми поетики

збірник наукових праць

Випуск 18

Частина 1

Київ
Акцент
2004

<i>Наталя Яременко, Наталія Коломієць</i>	
Духовний потенціал та характер героя в романі О. Гончара “Тронка”	172
<i>Оксана Кухар</i>	
Жанр молитви у ліриці Є. Маланюка	181
<i>Тетяна Матвєєва</i>	
Музика – Душа – Дух: до проблеми вивершення тріади (за романом О. Кобилянської “За ситуаціями”).....	192
<i>Сергій Михида, Марина Ковалик</i>	
Дискурс жіночого образотворення у драмах В. Винниченка: прояви авторського духовного світу	203
<i>Ольга Мохначьова</i>	
Роль детективного елемента у формуванні ідейного простору тексту в романах В. Набокова “Король, Дама, Валет” і В. Винниченка “Поклади золота”	216
<i>Інна Онікієнко</i>	
Духовна драма Василя Стуса у віршах з новелістичною композицією	226
<i>Ольга Оренчак</i>	
Кіноповість О. Довженка “Україна в огні”: морально-етичний аспект	231
<i>Ірина Руснак</i>	
Категорія “дух” і “духовність” у мислительному просторі Уласа Самчука	239
<i>Жанна Свірська</i>	
Формування духовного світу читача у процесі вивчення ліричних творів	248
<i>Любов Семененко</i>	
Семантика вибору у драматичній поемі Лесі Українки “Бояриня”	262
<i>Володимир Сподарець</i>	
Духовна реальність як методологічна проблема	268
<i>Тетяна Степикіна</i>	
Шевченко як поет європейського духу.....	275
<i>Вікторія Бубнова, Лариса Стрюк</i>	
Авторське бачення жіночої трагедії як провідної ознаки бездуховності суспільства в романі А. Свидницького “Люборацькі”	283
<i>Лариса Удовиченко</i>	
Специфіка літературознавчого аспекту аналізу духовності образів- персонажів у межах літературного напрямку	297
<i>Марія Федунь</i>	
Категорія “духовність” у національному самовираженні героїв української мемуаристики першої половини ХХ століття	308
<i>Оксана Філатова, Олександра Казанжи</i>	
Проблема відродження духовності в художній інтерпретації Є. Гуцала (повість “Двоє на святі кохання”).....	315
<i>Валентина Явір</i>	
Мовний вимір духовного світу особистості.....	326

- Дзюба 1989 – Дзюба І. Жага всеосаяжності і меж таланту: Штрихи до портрета Євгена Гуцала // Київ. – 1989. – № 8. – С. 13-21.
- Дончик 2002 – Дончик В. Проза українського серця: [Про творчість Євгена Гуцала] // Урок української. – 2002. – № 4. – С. 51-54.
- Жулинський 1994 – Жулинський М. У передчутті радості // Українське слово: Хрестоматія української літературної критики ХХ ст. (у трьох книжках). – К., 1994. – Кн. ІІІ. – 687 с.
- Історія 1967 – Історія української літератури у восьми томах / За ред. Махновець І. – К., 1967. – Т. 1. – 540 с.
- Колодний 1997 – Колодний А. М. Українська духовність у її релігійних проявах // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції / Комісія Верховної Ради України з питань культури та духовного відродження, Інститут історії України АН України, Інститут філософії АН України та ін. – Полтава, 1992. – С. 10-12.
- Ошо 2003. – Ошо. Любов. Свобода. Одиночество. – СПб, 2003. – 288 с.
- Сковорода 1972 – Сковорода Г. Літературні твори. – К., 1972. – 577 с.
- Словник 1971 – Словник української мови в 11-ти томах. – К., 1971. – Т. 2. – 552 с.
- Соболев 1999 – Соболев Л. Н. Мифология славян. Загробный мир по древнерусским представлениям (Литературно-исторический опыт исследования древнерусского народного мирозерцания). – СПб, 1999. – 272 с.
- Томенко 2002 – Томенко М. Історія українського кохання. – К., 2002. – 128 с.
- Штонь 1974 – Штонь Г. Без повноти синтезу. У колі героїв Євгена Гуцала // Дніпро. – 1974. – № 4. – С. 135-140.
- Щербак 1987 – Щербак Ю. “Оставайтесь самим собой...” // Євген Гуцало. Искусство нравиться женщинам: Повесть, рассказы. – К., 1987. – С. 3-10.

Валентина Явір

МОВНИЙ ВИМІР ДУХОВНОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ

Проблеми “мова і народ”, “мова і особистість” є актуальними і неперехідними впродовж уже досить довгого часу – від епохи елінізму до наших днів, – оскільки мова, за визначенням багатьох європейських вчених (В. Гумбольдта, О. Потебні, Л. Вайсгербера, М. Хайдеггера, К. Леві-Строста та ін.), – це духовна субстанція, культурний код, зрештою, вербалізований інтелект як народу, нації в цілому, так і окремої особистості.

Тому цілком закономірною є незмінна увага до цих проблем філософів і мовознавців, культурологів і політиків, соціологів і психологів. З огляду на це принципове значення для сучасного мовознавства і, зрештою, етно- та соціолінгвістики мають дослідження особливостей мовної картини світу як способу відбиття реалій у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цих реалій крізь призму мовних та національно-культурних особливостей, властивих як певній мовній спільноті, так і окремії особистості. У сучасному мовознавстві цей напрям досліджується через врахування різних елементів мовної компетенції, під якою розуміють рівень знань своєї мови певним індивідом [Кочерган 2003: 430]. Разом з тим В. Гумбольдт вважав мову не “просто засобом для взаєморозуміння”, а й “особливою роботою духу”, підкреслюючи її вплив на “духовний розвиток людського роду” [Гумбольдт 1984: 68].

У силовому полі хайдеггерівської думки мова розглядається як “дім буття”, а тому людина, за переконанням вченого, “існує перш за все в мові і при мові” [Хайдеггер 1993: 259].

Спираючись на ці основоположні думки, очевидно, можна певним чином з’ясувати процеси тотального поширення духовної кризи, що охопила часовий відрізок більше, ніж у століття, і знаходить своє безпосереднє віддзеркалення в мові й мовленні. Отже, мовний вимір духовного світу людини – поняття, яке має дати певне уявлення про особистісний рівень володіння мовною картинного світу, знання її про світ та його сприйняття і відображення цього світу в її свідомості.

Осмислення проблем духовного занепаду, змаління особистості з проекцією відображення цих тенденцій в культурно-мовному просторі знаходимо в працях представників різних шкіл і напрямів – від засновника західноєвропейського неогумбольдтіанства Л. Вайсгербера, французьких соціолінгвістів А. Мейє, Ж. Вандрієва, Е. Бонвеніста, а також представників філософської герменевтики М. Хайдеггера, Г. Гадамера та

Р. Барта – до українських інтелектуалів І. Дзюби, Є. Сверстюка, Л. Костенко, М. Коцюбинської, М. Гориня, М. Рябчука та ін.

Л. Вайсгербер розглядав мову як автономну духовну силу народу, як феномен, що відображає не так дійсність, як суб'єктивний перехід людини до неї. За Л. Вейсгербером, сфера значення належить до духовного, “мисленневого світу”, через який здійснюється людське пізнання. Так, до розряду бур'янів (Unkraut – “бур'ян”) людиною зараховується ряд рослин – таких як береза, осот, жовтець та ін., що насправді належать до різних родин та видів, і це відображається при науковому підході – у ботанічній класифікації [Тараненко 1986: 123].

За Р. Бартом, “мова – це розкіш, складова частина “мистецтва жити” [Барт 1989: 493]. Посилаючись на традиції стародавніх греків, які в шелесті листя, дзюрчанні струмка, шумі вітру намагалися вловити розмиту в природі думку, “так і я – пише Р. Барт, – вслухаючись у гомін мови, шукаю в ній трепетливий смисл – адже для мене, сучасної людини, ця мова і є Природа” [Барт 1989: 544]. Отже, вчений усвідомлював, що мова не зводиться до самої лише комунікації, що в мовленні (і через нього) постає людська особистість у всій її всеосяжності.

Посилаючись на думки представників філософської герменевтики Г. Гадамера і М. Хайдеггера, О. Забужко у своєму есе “Мова і влада” поділяє їх думку про те, що “насправді не ми володіємо мовою, а навпаки, мова володіє нами” [Забужко 1999: 103]. На підтвердження свого висновку О. Забужко зазначає, що “тільки о-словлене існує для нас реально: мова і тільки мова велить нам приймати світ таким, а не інакшим, накидає нам світогляд”. Так, завдяки мові, “уродженець Борнео бачить 37 відтінків зеленого кольору, яких не бачу я, а мені “хата” – жінка несвідомо видається теплішою, обжитішою, ніж “дім” – чоловічина,... і хай потрапить це зрозуміти природний англомовець, у чийй свідомості не існує роду для неживих

предметів!” [Забужко 1999: 103]. Отже, словом структурується сприйняття і бачення людиною реальної дійсності? Такий погляд був свого часу обґрунтований у відомій гіпотезі лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа в тридцятих роках минулого століття. У ній і була висловлена концепція, згідно з якою саме структура мови визначає структуру мислення і спосіб дійсності. Концепція, яку значна частина науковців не поділяє, але до осмислення якої час від часу повертаються як у зарубіжному, так і у вітчизняному мовознавстві. В останні 10-15 років такий погляд знаходить усе більше прихильників, хоча запитань у дослідників сьогодні залишається не менше, ніж їх було, скажімо, ще півстоліття тому. Суголосними в цьому аспекті є і думки Е. Бенвеніста про те, що “саме в мові і завдяки мові людина конститується як суб’єкт, тому що тільки мова надає реальність, **свою** реальність, яка має властивість **бути**, – поняттю “Его” – “моє я” [Бенвеніст 1974: 293]. Щодо суб’єкта, вчений розглядає мову в рамках мовлення, в якому реалізується мовець як особистість. Таким чином, мовний вимір слід розглядати як один із показників інтелектуального рівня особистості, її моральності, під якою розуміємо передусім рівень внутрішньої відповідальності перед собою, перед іншими людьми, суспільством загалом. Особливості психічної, розумової, практичної діяльності, світогляд і поведінка індивіда віддзеркалюються перш за все у прийнятих формах мовлення та слововживання. Іншими словами, яким є мовлення людини, таким є і її внутрішній світ. Проілюструймо цю думку епізодом з повісті “Старі люди” Софії Андрухович. Діалог відбувається між людьми досить похилого віку:

– Але скажіть, скажіть мені на милість, – невгавала Марта, – чому уже в першій строфі стільки птахів? Що не рядок – то птиця! Як не зозуля, то ластівка, а як не ластівка, то соловей! Це що, орнітологія? Хто цю пісню писав – дроздофіл?

Марта їла чанахи в придорожньому барі. Лука сидів поряд з нею, ... а навпроти примостилося знайоме Марті подружжя... – Богумила і Миромир.

– Івасюк, – роздратовано пояснив Миромир... Натомість його дрібненька дружина,... щиро намагалася довести Мартину неправоту і те, наскільки жохливо вона помиляється.

– Марто, Марто, – забубоніла Богумила, – уяви собі: настала весна. Гори, гірське село. Все починає зеленіти. Але по-справжньому можна бути впевненим, що зима закінчилася, тільки тоді, коли прилітають птахи. Знов настала весна – “знов зозулі голос чути в лісі”, знов “ластівки гніздечко звили в стрісі”, а ось – чуєш? – тьохнув пісню соловей за гаєм!”

– Але ж ні, це якась пташина інвазія, пташині нападуть і пошесть! – гарячкувала Марта. – Добре, зозуля хоч одна. А ластівок якого дідька до дідька?.. Я маю на увазі – так багато...

– Ластівок, швидше за все, тільки дві, – ...отямившись від самозаглибленості, забурчав Миромир, – бо вони звили лише одне гніздечко.

– А решта де птаства багатоголосого? – схидно поцікавилася супутниця Луки. – Якась у вас весна недороблена: одна нещасна зозуля на цілий ліс, дві ластівки бідолашні... І який стосунок до них всіх має Отар?

– Вівчар, – знову поставив її на місце Миромир.

– Нехай вівчар. Чого вівчар зі своєю отарою затесався між птахів?

– Уяви собі картину: весна. Птахи повертаються в рідні краї. Нарешті вівчар може вперше вигнати на плай свою отару, – замріяно сказала Богумила.

– Дуже однобоко, – наморирила ніс Марта. – А чому не дзюркотять струмочки, чому квіти не розцвітають?

– Розцвітають. Пізніше. В приспіві.

– Гарненька компанія: зозуля, ластівки, соловей і Отар.

– Вівчар.

– Гаразд, – невгавала Марта. – Самі бачите, як недолуго. От ще цей соловей. Якого милого він тьохнув свою пісню за гаєм, а не в гаї чи не перед гаєм?

– Може, ще не долетів? – припустила Богумила.

Марта засміялась сміхом:

– Якщо не долетів, тоді він перед гаєм, все ж таки.

– Але для нас – за!

– Ну це, по-перше, ще невідомо: залежить, як подивитись. А навіть, якщо і так, якщо він летить в гаї з протилежного від нас боку, то для нього самого все одно перед, бо пісню тьохнув соловей, а не ми!

.....
Добре, залишимо тих птахів у спокої, – промовила (Марта – В.Я.) дещо тихше. – І перейдімо до приспіву. Тут у нас починається флора. Черемшина – калина – садок вишневий коло хати...

– Останнє не звідити, – спробував устроїтися Лука, але Марта жестом зупинила його:

– Як можна порівнювати одну з одною різні рослини? Це так, якби вола порівнювали з коалою: “віл стояв біля тину, мов коала сиділа на своїй гілці”. Це ж абсурд! Ця пісня абсурдна і нелогічна!

– Я тобі зараз поясню... – почав було, насутившись, Миромир, але Марта не дала йому жодного шансу: надто повільний темп мала Миромирова мова.

– Як калина взагалі може “вратися до шлюбу”? Що це за порівняння: черемшина квітне так, ніби то калина вбралася до шлюбу? Я зрозуміла би це, якби до шлюбу вбиралася дівчина, але не калина? Чому?

– Ти зовсім недобре розумієш, – суворо сказала Богумила. – Заспокойся і вислухай нас.

– Добре, – вмить охолела Марта.

– Тут не взаємозв'язок, а послідовність: один – “всюди буйно квітне черемшина”; два – “мов до шлюбу вбралася калина”, тобто калина вбралася (зацвіла білим), мов до шлюбу. Розумієш?

– О тепер так. Тепер зрозуміло все. Чому ж мені досі ніхто не пояснив? Дякую!... Але скажіть, чому пісню треба пояснювати?... Що й не кажіть – а речення в пісні побудовані неправильно, якщо їх можна зрозуміти двояко.

– З пісні слів не викинеш...

– Якщо вони неправильні – викинеш! Але пісня ця насправді хороша, – закінчила суперечку Марта, вмиротворено зітхнувши.

У цій текстовій діалогічній канві кожен із співрозмовників репрезентує себе як особистість через своє мовлення. У змісті тих “комунікативних настроїв” [Бацевич 2004: 270], які вони пред’являють один одному, знайшли своє вираження і особливості характеру кожного з них, і рівень інтелекту, культури, виховання, загального розвитку тощо.

Або ще один діалог. Лука з уже названої повісті звертається до зустрічного подорожнього.

“... Лука привітався. Чоловік мовчки кивнув.

– Як мені знайти колибу “Жовта вода”? – запитав Лука.

Чоловік все ще не кажучи жодного слова, вказав рукою вправо і трохи догори... Нарешті селянин подав голос:

– Тамка-во вертольот на горбі над озером. Біля него колиба. Тутка-во йди по мосту і по стежці”.

“Неправильності” в мовленні селянина цілком природні, зрозумілі. Інша річ – мовлення так званої еліти – політичної,

наукової, журналістської та ін., яка у публічних виступах вдається до слів та конструкцій на кшталт “нашисти”, “вроджений націоналізм”, “место этим подонкам на свалке”, “твое место біля параші” або в назві своїх наукових ступенів і звань припускається елементарних орфографічних помилок чи в усному мовленні на офіційному рівні вживає нецензурну лексику і вислови, властиві мовленню суспільного “дна” (“ноги поперебиваємо і голови повідриваємо”, “однозначно соплі жувати не будем” тощо). Суспільство, безумовно, має реагувати відповідним чином на такі явища, оскільки таке мовлення – не лише ознака невідповідного рівня професіоналізму, а й низьких морально-етичних критеріїв. З огляду на це, серед критеріїв визначення фахового рівня будь-якої посадової особи, а тим більше державних службовців високого рангу, як один з основних має враховуватися і рівень володіння мовою, оскільки саме вона перш за все є інтелектуальним портретом людини. Бомж може вживати нецензурну лексику, міністр же чи будь-який інший чиновник не мають права говорити низьким стилем. Мовлення державного службовця є його своєрідною візитною карткою. У ньому виявляється і освіченість, і виховання, й інтелект, характер, гідність, повага до себе тощо. Більше того, мовлення осіб, що репрезентують на всіх рівнях державу та її інститути, засвідчує і відповідний рівень освіченості, культури, інтелекту як соціуму в цілому, так і самої держави. Аналіз мови чиновників правоохоронних органів демонструє ніяк не силу, а, навпаки, слабкість держави, неповагу її представників до своїх громадян. Так, в українській літературі (як класичній, так і сучасній) використання різних мов для соціально-політичної і моральної характеристики персонажів стало одним з найбільш влучних прийомів експлікації опозиції “свій-чужий”. Так, Ю. Винничук в оповіданні “Парасоля” вдається до цього ж прийому, метафорично змальовуючи теперішнє життя в Україні, де при владі залишилася колишня номенклатура:

– А ви що тут делаете? – спитав Чигальського якийсь смертельно пережаний сержант.

– Я до майстра Грищенко В.І. – ввічливо проказав той.

– Да ви що, здіваетесь? Вон на табличке написано – завтра! Понятно? Ослобоніте приміщеніє!

Як зауважив О. Потебня, процеси, пов’язані з денаціоналізацією, послаблюють зв’язки між членами однієї спільноти і спрямовані на “дезорганізацію суспільства, аморальність, спідлення” [Потебня 1992: 11]. А за Е. Сепіром, найменші мовні відмінності у мовленні політично й соціально протиставлених груп інстинктивно відчуються більшістю людей [Сепір 1993: 232].

Загалом спостерігається тенденція до збіднення життєво-предметного наповнення слова. Його зміст стає вихолощеним і заштампованим. Слово все більше й більше втрачає свою осмислювальну функцію, перетворюючись, як досить слушно зазначив І. Дзюба, в “антислово” [Дзюба 2004: 20].

Ця так звана “новомова” (*слиш ти; ну давай; кароче; лох; пахан, бабки, чуваки, шизанутись, шизуха...*) всуціль заповнила наші вулиці, дорогі офіси. Ще очевиднішою є деградація слова в сучасній криміналізованій поп-культурі, в пісенній та естрадній продукції (“...*гоп-стоп, вспомни ту малину*”; “*номер двести сорок п’ять на телогреечке поять*”; – “...*да на дело, бабка, да на дело любка*”). У громадських місцях, зокрема всуціль у маршрутних мікроавтобусах, цілоденно не вмовкають записи дешевих шлягерів, вільних від будь-яких критеріїв пристойності (“...*ты меня девочкой своей назови, а потом обними, а потом обмани*”; “...*я взрослая уже, целуй меня везде*”...).

Постмодернові віяння принесли і в художню літературу суржикові, жаргонні, сленгові мікротексти, пересипані на додачу ще й нецензурною лексикою. Мовно-естетичні смаки та уподобання читача підлягають певній обструкції з боку авторів постмодерних текстів. Безапеляційне вживання ненормативної, табуйованої лексики до недавнього часу для українського

художнього тексту взагалі було явищем протиприродним. Скажімо, на обкладинці нещодавно презентованого твору С. Жадана “Депеш мод” зазначено: “Увага! Ненормативна лексика”. Таке мовлення звужує обрії думки, позбавляє того високого духовного наповнення, яке має нести Слово з великої літери, свідчить про “повну імпотенцію думки” [Забужко 1999: 113]. Спостерігається втрата словом його високого смислового наповнення, його глибини, сакральності. Таке Слово, така Мова, які пов’язують людину з глибинами буття, залишилися здебільшого в поетичному мовному просторі. Так, в уривку з поеми “Неофіти” під тиском непереборної потреби Т. Шевченко звертається до Богоматері:

*Пошли мені святеє слово...
Скорблящих радосте! Пошли,
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий!
І слово розумом святим
І оживи, і просвіти!..
.....*

*Молю, ридаючи, пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило,
.....
Те слово, Божєє кадило,
Кадило істини...*

У ту епоху слово було “силою позаіндивідуальною і наднаціональною, світовпорядкувальною, що давалася від богів, від космічних енергій, від великих поетів” [Дзюба 2004: 20], слово було наповнене “животворящими силами й міфологемами”. Сьогодні так уже поети не говорять. У поетичному слові митців старшого покоління слово є виразником гармонії, викликає багаті смислові асоціації, в яких зливається традиційне і нове, давнє і сучасне, воно чи не найвиразніше передає взаємодію в розвитку духовної культури. Звернімося ще до кількох прикладів:

*І в епіцентрі логіки і стресу,
де все змішалось – рідне і чуже,
цінує розум вигуки прогресу,
душа скарби прадавні стереже*

Л. Костенко. І дощ, і сніг, і віхола, і вітер

*Ти вседержителю в небі, на морі і суші –
Хлібе єдиний для всіх поколінь і світів,
День мій грядущий,
день проминуций і суций
Благослови. І освяти. І освіти.
Дивно буває.
Коли тебе вдосталь уродить,
Ми, забуваючи істинну вартість речей,
Прем в ювелірні, немов дикуни із печер,
Ладні за срібло платити зерном благородним*

Б. Олійник. Хлібові

Мова в цих рядках є матеріалом (єдиним!) художнього творення і осмислення нашого буття. І навіть загальноновживана чи просторічна лексика в поєднанні з високою поетичною є засобом висловлення думки високого громадянського змісту. Слово наповнене потужною позитивною енергетикою, співзвучною з такою ж позитивною енергетикою душі. Саме в такому слові, очевидно, реалізується здатність мови матеріалізувати духовне життя людини.

Очевидним є той факт, що криза світу ніяк не матеріальна, а духовна. Мова і культура є двома паралельними світами, що безпосередньо належать до того шару людської психіки, яку вчені називають людським духом. Тому й першопричини обездуховлення слова є значно глибшими, ніж це може здатися на перший погляд. З тих, що проглядаються безпосередньо, можна назвати кілька.

По-перше, і мовознавці, й культурологи сходяться на тому, що мова все більше втрачає свої позиції як “еквівалент людського духу”, “носій буттєвості”, “глибокого досвіду поколінь і етичної муки особистості”, перетворюючись здебільшого на прагматичний засіб спілкування [Дзюба 2004: 20]. Тому, скажімо, для російськомовного українського обивателя його мовне кредо вписується у формулу “А какая разница?” По-друге, міський побут, який став домінуючим у нашому суспільстві, не зміг перебрати на себе місію “духовної колиски народу”,

яким свого часу було українське (і не тільки, до речі) село. Місто стало “колискою” цивілізації з її прагматизмом і раціональністю. Людина, що виросла на асфальті, втратила почуття безпосередньої причетності до Природи, до землі як підстави свого буття [Дзюба 2004: 20]. Чи не звідси і вимирання цілих пластів мови? Безпосередні зв’язки людини з природою, причетність їх одне до одного, а звідси і тісний зв’язок цієї причетності зі словом, певно, добре усвідомлював В. Сухомлинський, який нові слова, їхній зміст вводив до дитячого словника на тлі рідної природи. По-третє, такі засоби комунікації, як телефон, комп’ютер, особливо Інтернет, народжують і помножують можливості “антислова”, коли воно не просто зводиться до операційності, а й до опошлення. По-четверте, коріння моральної деградації особистості, як і рівня її мовленнєвої культури, безумовно, пояснюється і серйозними прорахунками в освітньо-виховній системі. По-п’яте, прикладом неவிбагливого, безвідповідального ставлення до слова є ЗМІ. З газетних шпальт, радіо- й телефіру постійно поширюється недолуге, неоковирне мовлення, вислови на кшталт “спробуй себе” (з “испытай себя”), “у відповіді за все” (з “в ответе за всё”), “результат не примусить чекати” або: “світ зійшовся для нас клинцем”, “в цеху практично бездіє комісія”, “заголовки явно бажали кращого” тощо. Це стосується і невинного вживання іншомовної лексики, яка не просто неадекватно називає національні реалії, а спотворює їх, доводячи до абсурду. Так, один із журналістів загальнонаціонального каналу, інформуючи громадян України про урочисту ходу християн на честь ікони Казанської Божої Матері, поіменував це дійство як своєрідне “шоу-дефіле”. Такою мовою послуговуються у Верховній Раді, яку чомусь частіше називають парламентом (теж спотворення дійсності), така мова лунає у владних кабінетах з уст найвищих державних (чи антидержавних) службовців.

У ставленні до мови, як ні в якій іншій царині нашого суспільного життя, виявляється вся глибина некультурності і невігласства. Однозначних рецептів від цієї недуги немає. Осмислювати значення лінгвістичного простору, очевидно, маємо всі – від пересічного громадянина до найвищих державних керівників.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Барт 1989 – Барт Ролан. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – 616 с.
- Бацевич 2004 – Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: “Академія”, 2004. – 344 с.
- Бенвенист 1974 – Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Прогресс, 1974. – 447 с.
- Гумбольдт 1884 – Гумбольдт Вильгельм фон. Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984. – 398 с.
- Дзюба 2004 – Дзюба І. Вимирання слова // Газ. “Дзеркало тижня”. – 2004. – №29.
- Забужко 1999 – Забужко О. С. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х. – К.: Факт, 1999. – 340 с.
- Кочерган 2003 – Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. – К.: “Академія”, 2003. – 464 с.
- Потебня 1992 – Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація: Статті і фрагменти: Нью-Йорк, – 1992. – 155 с.
- Сепір 1993 – Сепір Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М.: Прогресс, 1993.
- Тараненко О. О. Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці слова // Мова і культура: Монографія. – К.: Наукова думка, 1986. – 184 с.
- Хайдеггер 1993 – Хайдеггер Мартин. Время и бытие: Статьи и выступления. – М.: Республика, 1993. – 447 с.

Любов Яшина

ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЮБОВІ В РОМАНІ В. ДРОЗДА “ЛИСТЯ ЗЕМЛІ-2”

Осмилення й об’єктивне поцінування творчості письменників-шістдесятників (Є. Гуцало, В. Дрозд, Вал. Шевчук, ін.), які “шукали правди і чесної позиції”, своєї “індивідуальності”, “протистояли офіційній літературі на рівні моральних цінностей” (Є. Сверстюк), є важливим аспектом в українському літе-